

Jerzy Adamczyk

Szczególna przyczyna pobożności jako istotny warunek istnienia sanktuarium (kan. 1230) : aspekt kanoniczny

Salvatoris Mater 13/1/2, 230-246

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

twórczości Ratzinger zwraca uwagę na obecność w pobożności Lourdes i Fatimy idei zastępstwa⁵³.

11. Podsumowanie

Joseph Ratzinger wielokrotnie wraca do przesłania Fatimy. Widzi w nim przede wszystkim wezwanie do pokuty, wezwanie skierowane także do ludzi żyjących rzetelnie, niepopelniających ciężkich grzechów. Oni także, jak dzieci z Fatimy, są wezwani do wyjścia z kręgu własnych spraw, do zakochania się i zachwycenia Bogiem, do podjęcia trudnej walki o grzeszników, którym grozi wieczne potępienie.

Ta walka wymaga wielkiej odwagi, pokory, mądrości, dobroci, ale i stanowczości. Dzieci z Fatimy często drżą, ale z zaufaniem wobec Matki Bożej patrzą na rzeczywistość w prawdzie, nie zasłaniają oczu przed ludzkimi grzechami, a nawet strasliwą rzeczywistością piekła.

Już jako papież Benedykt przypomina o aktualności orędzia fatimskiego, o szczególnej mocy zła działającego dzisiaj, dotykającego Kościół, o pilnej potrzebie modlitwy i pokuty, które mogą odmienić bieg historii. Cierpienia Kościoła i krew męczenników niosą w sobie uzdrawiającą moc Boga.

Ks. Grzegorz Bachanek
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego (Warszawa)

ul. Książęca 21
PL - 00-498 Warszawa

e-mail: g.bachanek@uksw.edu.pl

Das „dritte Geheimnis” von Fatima in der theologischen Reflexion von Joseph Ratzinger

(Zusammenfassung)

Joseph Ratzinger kehrt mehrmals zu der Botschaft aus Fatima zurück. Er sieht darin vor allem eine Aufforderung zur Sühne, die auch an diejenigen gerichtet ist, die ein ehrliches Leben führen und keine großen Sünder sind. Sie werden auch, wie damals die Fatima-Kinder, dazu aufgefordert, den Kreis der eigenen Angelegenheiten

⁵³ Por. J. RATZINGER, *Stellvertretung*, w: *Handbuch theologischer Grundbegriffe*, red. H. FRIES, t. II, München 1963, 573.

zu verlassen und sich in Gott zu verlieben und sich für Ihn zu begeistern. Sie werden aufgerufen, den schwierigen Kampf um die Sünder, denen die ewige Verdammnis droht, aufzunehmen.

Dieser Kampf verlangt nicht nur viel Mut, Demut, Vernunft und Güte sondern auch Entschiedenheit. Die Kinder aus Fatima zittern oft vor Angst, aber sie kommen der Wirklichkeit, im Vertrauen an die Mutter Gottes, mit Wahrheit entgegen, ohne die Augen vor den menschlichen Sünden und der schrecklichen Realität der Hölle zu verschließen.

Schon als Papst, erinnert Benedikt XVI uns an die Aktualität der Fatima-Botschaft, an die besondere Macht des heutzutage wirkenden Bösen, das die Kirche berührt, an die dringende Notwendigkeit des Gebets und der Sühne, die imstande sind, den Lauf der Geschichte zu ändern. Die Leiden der Kirche und das Blut der Märtyrer führen die heilende Kraft Gottes herbei.

Błogosławiony Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris Mater* pisał: *Obecność Maryi znajduje zarówno w naszych czasach, jak w całych dziejach Kościoła, wielorakie środki wyrazu. Posiada ona też wieloraki zasięg działania [...] poprzez przyciągającą i promieniującą moc wielkich sanktuariów, w których nie tylko jednostki czy środowiska miejscowe, ale niekiedy całe narody i kontynenty szukają spotkania z Matką Pana*¹.

*Rzeczywiście pielgrzym w odróżnieniu od włóczęgi, którego kroki nie mają konkretnego celu, ma zawsze jakiś cel, także wtedy, gdy nie jest tego często świadomy. Ten cel to nic innego, jak spotkanie Boga w Chrystusie, w którym wszystkie nasze pragnienia znajdują odpowiedź*².

Sanktuaria są bowiem znakiem żywego Chrystusa pośród nas, i w tym znaku chrześcijanie zawsze rozpoznawali inicjatywę Boga żywe-

*go względem ludzi*³, są one wielkim darem Boga dla Kościoła i dla całej ludzkości⁴, uprzywilejowanymi miejscami Bożej obecności oraz wstawienictwa Najświętszej Dziewicy, świętych i błogosławionych⁵.

Sanktuarium to nie tylko przestrzeń, gdzie wykonuje się szczególnego rodzaju oraz intensywności religijny kult, ale to również miejsce, które jest uznane za

święte przez człowieka, który odkrywa coś, co ma dla niego wielką religijną i duchową wartość. Z tą wartością obcuje w tej konkretnej przestrzeni. W jego sercu rodzi się wiara, że w tym, a nie innym miejscu łatwiej przekracza to, co ziemskie, by skierować się ku nadprzyrodzonej rzeczywisto-

Ks. Jerzy Adamczyk

Szczególna przyczyna pobożności jako istotny warunek istnienia sanktuarium (kan. 1230). Aspekt kanoniczny

SALVATORIS MATER
13(2011) nr 1-2, 230-246

¹ RM 28.

² BENEDETTO XVI, *Lettera in occasione del II Congresso Mondiale di pastorale dei pellegrinaggi e santuari* (8 settembre 2010), Libreria Editrice Vaticana 2010.

³ *Lettera della Congregazione del Clero ai Rettori dei Santuari* (15 agosto 2011), *Introduzione*, Città del Vaticano 2011, tekst polski: KONGREGACJA DS. DUCHOWIENSTWA, *List do kustoszy sanktuariów* (15 VIII 2011 r.), „Anamnesis” 17(2011) nr 4, 19-25.

⁴ JAN PAWEŁ II, *Sens pielgrzymowania do sanktuariów* (29 VI 1999 r.), „L'Osservatore Romano” wyd. pol. 20(1999) nr 11, 23-24.

⁵ CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Direttorio su pietà popolare e liturgia. Principi e orientamenti* (17 dicembre 2001), Città del Vaticano 2002, 263. Tekst polski: KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCIPLINY SAKRAMENTÓW, *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii. Zasady i wskazania*, Poznań 2003 (odtąd: DPL).

ści. Wiara wskazuje mu, że tutaj łatwiej dochodzi do spotkania z Bogiem, Maryją i świętymi. Stąd też człowiek zaczyna uznawać to miejsce za godne szczególnej czci i odnosi się doń z wielkim pietyzmem⁶.

Tym, co powoduje liczny napływ wiernych do określonego miejsca świętego, jest jakaś szczególna przyczyna ich pielgrzymowania, która wyzwała i motywuje ich pobożność.

Niniejszy artykuł podejmuje kwestię wspomnianej szczególnej przyczyny pobożności, jako istotnego warunku istnienia sanktuarium z punktu widzenia prawa kanonicznego.

1. Przyczyna wyzwalająca i motywująca wiernych do pielgrzymowania

Mówiąc w niniejszym przedłożeniu o motywie peregrynowania do określonego miejsca świętego, należy poczynić pewne uwagi odnoszące się do kluczowego w sprawie pielgrzymek i sanktuariów kan. 1230 Kodeksu Prawa Kanonicznego. W pierwszym wydaniu oficjalnego tłumaczenia KPK na język polski, zatwierdzonego przez Konferencję Episkopatu Polski 9 IV 1983 roku⁷, przywołany kanon brzmi: *Przez sanktuarium rozumie się kościół lub inne miejsce święte, do którego – za aprobatą ordynariusza miejscowego – pielgrzymują liczni wierni, z powodu szczególnej pobożności*⁸. Według tego tłumaczenia, wierni udają się do sanktuarium „z powodu szczególnej pobożności”. Pobieżna lektura tego przepisu sugeruje, że wierni pielgrzymują do konkretnego miejsca świętego, gdyż odznaczają się „szczególną pobożnością”. Jest to jednak tłumaczenie niekompletne, a przez to nieprecyzyjne, wręcz mylące, zmieniające sens cytowanej normy prawnej⁹.

⁶ Por. M. OSTROWSKI, *Sanktuarium w teologiczno-duszpasterskiej perspektywie*, w: *Zawierzenie Bożemu Miłosierdziu w łagiewnickim sanktuarium. Materiały z sympozjum*, red. J. MACHNIAK, Kraków 2003, 42-43.

⁷ *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.

⁸ To samo tłumaczenie jest w wydaniu: *Kodeks Prawa Kanonicznego*, przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 2008.

⁹ Jeszcze bardziej mylące jest tłumaczenie kan. 1230 w publikacji: *Kodeks Prawa Kanonicznego, Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła Katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego*, red. P. MAJER, Kraków 2011, gdzie na s. 913 czytamy: *Przez sanktuarium rozumie się kościół lub inne miejsce święte, do którego – za aprobatą ordynariusza miejsca – pielgrzymują liczni wierni, kierujący się szczególną pobożnością*.

Direktorium o pobożności ludowej w polskim tłumaczeniu również przytacza niekompletne tłumaczenie kan. 1230 z polskiego tłumaczenia Kodeksu¹⁰. Natomiast *Direttorio su pietà popolare e liturgia* w języku włoskim (a więc w oryginale) zawiera kan. 1230 w poprawnym tłumaczeniu: *Per santuario si intendono una chiesa o un altro luogo sacro, a cui, per speciali motivi di pietà* (wyróżnienie moje J. A.), *con l'approvazione dell'Ordinario del luogo, i fedeli fanno pellegrinaggio in grande numero*¹¹. Także wersja hiszpańska *Direktorium o pobożności ludowej* zawiera poprawne tłumaczenie tekstu kan. 1230: *Con el nombre de santuario se designa una iglesia u otro lugar sagrado al que, por un motivo peculiar de piedad* (wyróżnienie moje J. A.), *acuden en peregrinación numerosos fieles, con aprobación del Ordinario del lugar*¹².

Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. w tłumaczeniu na język hiszpański zawiera poprawne tłumaczenie *por un motivo peculiar de piedad*¹³, jak również w tłumaczeniu włoskim *per speciali motivi di pietà*¹⁴, czy francuskim: *pour un motif particulier de piété*¹⁵.

W wersji łacińskiej kanon ten brzmi: *Sanctuarii nomine intelleguntur ecclesia vel alius locus sacer ad quos, ob peculiarem pietatis causam, fideles frequentes, approbante Ordinario loci, peregrinantur*. Porównanie tekstu oryginalnego z zaprezentowaną translacją polską pozwala bez trudności zauważyć, że w polskiej wersji pominięto kluczowe dla definicji sanktuarium słowo *causa* (*causa, -ae* – przyczyna, czynnik, zasada, powód, pobudka)¹⁶. Analiza gramatyczna tekstu łacińskiego pozwala stwierdzić, że przydawka przymiotna *peculiaris* jest połączona i odnosi się do *causa* (przyczyna), nie do *pietas*. Tą przyczyną jest motyw pobożności, z powodu którego wierni udają się do sanktuarium: jest nim obraz, odpusty, relikwie itd.¹⁷. Stąd *ob peculiarem pietatis causam* nale-

¹⁰ DPL, 264, 279, przypis 35.

¹¹ CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Direttorio su pietà popolare e liturgia. Principi e orientamenti* (17 dicembre 2001), Città del Vaticano 2002, 264.

¹² CONGREGACIÓN PARA EL CULTO DIVINO Y LA DISCIPLINA DE LOS SACRAMENTOS, *Directorio sobre la piedad popular y la liturgia. Principios y orientaciones* (17 diciembre 2001), Ciudad del Vaticano 2002, 264.

¹³ *Código de Derecho Canónico. Edición bilingüe, fuentes y comentarios de todos los cánones*, red. A. BENLLOCH POVEDA, Valencia 1993, can. 1230.

¹⁴ *Codice di Diritto Canonico commentato. Testo ufficiale latino. Traduzione italiana. Fonti interpretazioni autentiche. Legislazione complementare della Conferenza Episcopale Italiana*, Milano 2001, can. 1230.

¹⁵ *Code de Droit Canonique*, Paris 1984, can. 1230.

¹⁶ A. JOUGAN, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Warszawa 1992, 97.

¹⁷ Por. C. ROSELL, *Santuarios y Basílicas en el Derecho canónico vigente*, „Efemérides Mexicana” 6(1988) nr 17, 168. Na temat przyczyny pobożności będzie mowa na dalszych stronach niniejszego artykułu.

ży tłumaczyć: *z powodu szczególnej przyczyny pobożności, szczególnej przyczyny związanej z pobożnością*¹⁸. Trzeba także pamiętać, że normy poprzedzające obecny kan. 1230 zawierały sformułowanie o szczególnej przyczynie pobożności: *peculiaris pietatis causa*¹⁹.

Pielgrzymka, jako powszechna forma religijności, jest klasycznym wyrazem religijności ludowej, ściśle związanej z sanktuarium, którego istnienie stanowi element konieczny. Pielgrzym potrzebuje sanktuarium, a sanktuarium potrzebuje pielgrzyma²⁰. Według aktualnego KPK, częstotliwość pielgrzymek jest elementem integrującym pojęcie sanktuarium²¹.

Chrześcijańskie pielgrzymowanie ma długą historię sięgającą czasów starożytności. W Kościele katolickim pojawiło się niemal od samych początków i mimo różnych historycznych przeobrażeń i zawirowań uzyskało swoją trwałą pozycję w duszpasterstwie, gdyż pielgrzymka jako jeden ze znaków wpisanych w życie uczniów Chrystusa na tym świecie zajmowała zawsze ważne miejsce w życiu chrześcijanina.

W trzech pierwszych wiekach istnienia Kościoła chrześcijanie zasadniczo odnosili się z rezerwą (a nawet sprzeciwem) do pielgrzymowania, w obawie skażenia swojego kultu religijnymi praktykami Żydów i pogan, wśród których, jako jeden z najważniejszych, istniał obowiązek pielgrzymowania. Stopniowo to stanowisko ulegało zmianie i z biegiem czasu uznano pielgrzymkę za jeden z cennych sposobów wyrażania pobożności, służący nie tylko rozwojowi dewocji, ale przede wszystkim for-

¹⁸ Trudno zrozumieć, dlaczego nie zastosowano tłumaczenia polskiej wersji KPK autorstwa ks. prof. E. Szafrrowskiego, który poprawnie przełożył z łaciny na polski schematy obecnego kan. 1230 – *z racji szczególnej przyczyny związanej z pobożnością*: kan. 24 schematu KPK z 1977 r. i identycznie: kan. 1181 schematu KPK z 1980 r. (E. SZAFRROWSKI, *Miejsca i czasy święte*, Warszawa 1982, 247 i 254). W wersji oficjalnego tłumaczenia KPK na język polski z 1984 roku i 2008 roku kan. 1230 nie uwzględniono owej *causa (pietatis)*.

¹⁹ SACRA CONGREGATIO DE SEMINARIIS ET UNIVERSITATIBUS, *Responsa Solvuntur dubia circa notionem «sanctuarii»* (8 februarii 1956), w: X. OCHOA, *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*, vol. II, Roma 1969, col. 3455; zob. kanon zaproponowany na trzeciej sesji zespołu studyjnego konsultorów na temat miejsc, czasów świętych i kultu Bożego, która miała miejsce w Rzymie od 16 do 20 X 1972 r. „Communicaciones” 4(1972) 166; Schema canonum Libri IV, *De Ecclesiae munere sanctificandi* 1977, can. 24; PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema Codicis Iuris Canonici*, Libreria Editrice Vaticana 1980, kan. 1181. Ten ostatni tekst wszedł bez zmian do *Codex Iuris Canonici, Schema novissimum iuxta placita Patrum Commissionis emendatum atque Summo Pontifici praesentatum*, Typis Polyglottis Vaticanis 1982, can. 1230, i także bez zmian do obecnego KPK, jako kan. 1230; por. X. BROSSA, *Régimen jurídico de los santuarios en el CIC*, Roma 1996, 99-100; por. C. ROSELL, *Santuarios y Basílicas...*, 170.

²⁰ Por. DPL, 279.

²¹ Kan. 1230.

mowaniu wiary, aczkolwiek Kościół nigdy nie zaliczał jej do religijnych obowiązków, choć zachęca do jej praktykowania²².

Od czasów Konstantyna Wielkiego, po ustaniu masowych prześladowań w Cesarstwie Rzymskim oraz po identyfikacji miejsc i odnalezieniu relikwii męki Pańskiej, rozpoczął się intensywny rozwój pielgrzymek. Jest to przede wszystkim pielgrzymowanie do Palestyny, do miejsc biblijnych, najpierw związanych z męką Pańską, następnie z dzieciństwem i publiczną działalnością Chrystusa²³.

Wieki średnie stały się złotym okresem rozwoju pielgrzymowania, które określano jako *ire ad sanctos* („chodzenie do świętych”). Poza swą szczególną funkcją religijną odegrało ono również rolę umacniania chrześcijaństwa zachodniego w mieszaniu różnych ludów oraz wzajemnej wymiany wartości rozmaitych cywilizacji europejskich²⁴.

W czasach nowożytnych (od XIV w.) z powodu zmiany klimatu kulturowego, następstw wydarzeń ruchu protestanckiego oraz wpływu oświecenia pielgrzymowanie zostało mocno zahamowane i zaczęło przeżywać poważny kryzys. Rozpoczęło się to pod wpływem humanistów, którzy wątpili w jego pożytek, i reformacji protestanckiej, w której dochodziło do jego wyraźnego napiętnowania. Ze swej strony reforma katolicka z Soborem Trydenckim, potwierdziła znaczenie i ważność pielgrzymki, w której podkreślano jej główny cel: uwielbienie Boga, pokutę, wzrost własnej wiary.

Kolejny kryzys pielgrzymki można dostrzec w czasie oświecenia i rewolucji francuskiej. Wraz z późniejszą konfiskatą sanktuariów i budynków zakonnych przez rewolucję francuską kryzys pielgrzymek staje się definitywny, tak że na początku XIX wieku uważano je za zjawisko marginalne i typowe dla religijności niskich klas społecznych i ignorantów. Pielgrzymowanie, wskutek jego niepraktykowania, poczęło stopniowo zanikać²⁵.

Jednak mimo głębokiego kryzysu pątnictwa w Europie począwszy od drugiej połowy XVIII wieku, można zauważyć pewne jego ożywienie, które szczególnie stało się widoczne po pierwszej wojnie światowej, wskutek kwitnącej pobożności maryjnej i pojawienia się nowych sanktuariów²⁶.

²² Por. DPL, 281.

²³ Por. M. OSTROWSKI, *Jesteśmy pielgrzymami przed Tobą. Posługa duszpasterska wśród pielgrzymów*, Kraków 2005, 27; por. M. LO GIACCO, *Il pellegrinaggio: profili giuridici*, w: *Profili giuridici e storia dei santuari cristiani in Italia*, red. G. DAMMACCO, G. OTRANTO, Bari 2004, 88-89; por. DPL, 283.

²⁴ Por. B. NADOLSKI, *Pielgrzymka*, w: *Leksykon liturgii*, red. TENŻE, Poznań 2006, 1170.

²⁵ Por. M. LO GIACCO, *Il pellegrinaggio...*, 90-91.

²⁶ Por. TAMŻE, 91.

Niedługo przed Vaticanum II i bezpośrednio po tym wydarzeniu pielgrzymki stały się ponownie obiektem krytyki (Europa Zachodnia). Jednak nie trwało to długo, gdyż zaznaczyło się ożywienie ruchu pielgrzymkowego, które utrzymuje się do dziś²⁷, o czym świadczą znaczne liczby pątników wyruszających na pielgrzymie szlaki.

Zatem dlaczego, pomimo zmiennych kolei losu, różnych kryzysów i zawirowań, niejednokrotnie napastliwej krytyki, praktyka peregrynowania do sanktuariów nie tylko nie zanikła, ale przeżywa dziś swój renesans? Trzeba odpowiedzieć, że potrzeba odbywania podróży do miejsc świętych zawiera się zarówno w naturze ludzkiej, jak i w kondycji chrześcijańskiej.

W związku z tym powstaje pytanie: dlaczego ludzie pielgrzymują do sanktuariów? Co powoduje, że tylko określone miejsce święte staje się celem świętych podróży.

Kan. 1230, zmiierzając do objęcia wszystkich możliwych przypadków miejsc pielgrzymkowych, podaje definicję prawną sanktuarium. Nie należy zapominać, że z reguły sanktuarium rodzą się jako „fakty” mające swoje źródło w pobożności ludowej, do której później dołącza się aprobatę kompetentnej władzy kościelnej. Kanon wskazuje warunki konieczne, by miejsce pielgrzymkowe mogło stać się prawnie sanktuarium. Musi to być miejsce święte w znaczeniu kan. 1205. Zazwyczaj sanktuariami są kościoły, chociażby na początku nimi nie były. W tym znaczeniu sanktuarium nie różni się od reszty kościołów. Lecz nie wszystkie kościoły można uważać za sanktuaria. Również nie jest elementem specyficznym, właściwym dla sanktuariów, szczególna troska o wykonywanie określonego kultu. Także otrzymanie specjalnych łask nie jest specyficznym czynnikiem, który odróżnia sanktuaria od innych kościołów, gdzie także można uzyskać liczne łaski. Natomiast tym, co cechuje sanktuarium, wyróżnia je, i to jest ten element specyficzny, cecha charakterystyczna wyróżniająca sanktuarium, jest liczny napływ wiernych, którzy przybywają do nich w pielgrzymkach, przyciągnięci konkretnym motywem pobożności związanym z danym sanktuarium. W każdym kościele są jakieś przyczyny pobożności (obrazy, ołtarze, figury, czasem relikwie), i do nich przybywają wierni, w większej lub mniejszej liczbie; lecz cechą charakterystyczną, specyficzną, która odróżnia sanktuarium od innych kościołów albo miejsc świętych, jest ta, że w sanktuarium jest obecna szczególna przyczyna (motyw) pobożności, która sprawia, że rozpowszechnia się specjalna forma pobożności, która powoduje wielki napływ wiernych pielgrzymujących do danego sanktuarium. Trzeba dodać, że aby kościół lub inne miejsce święte mogło być uznane jako sanktu-

²⁷ Por. B. NADOLSKI, *Pielgrzymka...*, 1171.

arium, konieczne jest, aby wspomniana szczególna pobożność była do tego stopnia przyjęta (partycypowana) i rozprzestrzeniona wśród wiernych, by ich motywować do licznego udawania się w pielgrzymce do danego sanktuarium²⁸.

Motyw ten może być bardzo różny (obrazy, relikwie, cuda, objawienia itp.), a każde sanktuarium posiada własny i z tej racji przybywają doń z pielgrzymką wierni²⁹.

Źródło wszystkich sanktuariów znajduje się zatem w pobożności ludowej, w pobożności, którą budzi w wiernych określone miejsce albo obraz, co spowoduje w konsekwencji w drugim etapie, działanie władzy kościelnej w postaci aprobaty. A więc sanktuarium nie rodzi się przez dekret, ani nie jest tytułem, który nadaje władza kościelna, lecz jest rzeczywistością, która rodzi się z pobożności ludowej³⁰.

2. *Natura peculiarem pietatis causam*

Według kan. 1230, liczni wierni pielgrzymują do sanktuarium z powodu szczególnej przyczyny pobożności (*ob peculiarem pietatis causam*). Przytoczony kanon mówi ogólnie o szczególnej przyczynie pobożności, zmierzając w ten sposób do objęcia wszystkich możliwych motywów napływu licznych wiernych do sanktuariów. Warto przypomnieć, że redagując kan. 1230, Komisja do spraw rewizji KPK otrzymała propozycję, by określić bliżej bezpośredni przedmiot kultu sanktuarijnego jako: sławny ze czci obraz, figurę, słynniejsze relikwie, zdziałanie cudu, itp. Jednakże w ostatecznej dyskusji Zespół Konsultorów uznał, że mimo wszystko byłyby to tylko przykłady, które nie wyczerpywałyby zagadnienia, a z kolei gdyby je wyliczać, to lista ich byłaby zbyt długa, stąd lepiej jest ująć kwestię w ogólne sformułowanie: „szczególna przyczyna pobożności”. Komisja poszła za tą sugestią konsultorów³¹. Stąd w schematach KPK i w aktualnym Kodeksie mówi się już tylko o „ogólnej przyczynie pobożności”³², która obejmuje wszystkie możliwe motywy pobożnego pielgrzymowania.

²⁸ Por. G. FELICIANI, *Santuario*, w: *Enciclopedia del Diritto*, red. G. LANDI, S. LARICCIA, F. PIGA, t. XLI, Varese 1989, 300.

²⁹ Por. D. CENALMOR, *Komentarz do kan. 1230*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego, Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła Katolickiego...*, 913; por. X. BROSSA, *Régimen jurídico...*, 88-89; 108.

³⁰ Por. X. BROSSA, *Régimen jurídico...*, 108.

³¹ Por. „*Communicaciones*” 12(1980) nr 2, 342; por. J. DUDZIAK, *Prawno-kanoniczna koncepcja sanktuarium*, „*Tarnowskie Studia Teologiczne*” 9(1983) 68; por. X. BROSSA, *Régimen jurídico...*, 111.

³² *Schema Codicis Iuris Canonici* 1980, can. 1181; *Schema novissimum* 1982, can. 1230; KPK z 1983 roku kan. 1230.

W pierwszej prawnej definicji sanktuarium zawartej w decyzji (odpowiedzi) Kongregacji Seminariów i Studiów Uniwersyteckich, wydanej 8 II 1956 r. w pewnej, anonimowej kwestii spornej³³, której twórcą był sam Pius XII, gdyż ją osobiście przeanalizował, zaaprobował i polecił wprowadzić do nowego Kodeksu³⁴ – *sanktuarium jest to kościół, czyli sakralny budynek przeznaczony dla publicznego wykonywania kultu Bożego, który (np. z powodu cieszącego się czcią obrazu świętego, przechowywanych relikwii, zdziałanego przez Boga cudu, możliwości zyskiwania specjalnych odpustów) jest przez lud wierny ustanowiony celem pielgrzymek, dla uproszenia łask lub wyrażenia za nie podziękowania*³⁵. A więc to lud ustanawia dany kościół celem swoich pielgrzymek, ze względu na wyliczoną tu egzemplarycznie przyczynę pobożności.

Według schematu KPK z 1977 r., wierni zbierają się w sanktuarium z racji szczególnej przyczyny związanej z pobożnością³⁶.

Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii mówi o sanktuariach poświęconych zarówno Trójcy Przenajświętszej, Chrystusowi Panu, jak i Najświętszej Dziewicy Maryi, aniołom, świętym i błogosławionym³⁷, o wydarzeniach uważanych za nadzwyczajne i stanowiących motyw wprowadzenia na trwałe nabożeństw, a także będących świadectwem pobożności i wdzięczności ludu za otrzymane dobrodziejstwa, o uprzywilejowanych miejscach Bożej obecności oraz wstawiennictwa Najświętszej Dziewicy, świętych i błogosławionych³⁸.

Jaka więc jest natura owej *peculiarem pietatis causa*? Dlaczego ona motywuje wiernych do licznego i względnie stabilnego przybywania w pielgrzymkach do określonego sanktuarium?

X. Brossa zauważa, że w każdym kościele są przyczyny pobożności (obrazy, ołtarze) i do nich przybywają wierni, w większej lub mniejszej

³³ Chodziło o sanktuarium prowadzone przez niewymieniony klasztor w pewnej diecezji, od którego biskup diecezjalny, znalazłszy się w finansowej potrzebie, zażądał (od klasztoru) uiszczenia także z dochodów sanktuaryjnych nałożonego na diecezję podatku *seminaristicum*. Szerzej zob. J. DUDZIAK, *Prawno-kanoniczna koncepcja sanktuarium...*, 64.

³⁴ Por. TAMŻE, 64. Na audyencji udzielonej ówczesnemu audytorowi Roty Rzymskiej Diño Staffie, 22 XII 1955 r., ten przedstawił Piusowi XII przygotowaną przez siebie definicję „sanktuarium”; papież po jej uważnym przeczytaniu zaaprobował ją, dodając: *ta definitio wejdzie do nowego Kodeksu Prawa Kanonicznego (questa definizione entrerà nel nuovo Codice di Diritto Canonico)*. D. STAFFA, *De notione sanctuarii et de ipsius obligatione solvendi tributum pro seminario*, „Apollinaris” 49(1976) nr 1-2, 256; por. C. ROSELL, *Santuarios y Basílicas...*, 163.

³⁵ *Solvuntur dubia circa notionem «sanctuarii»...*, col. 3455.

³⁶ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, Schema canonum Libri IV, *De Ecclesiae munere sanctificandi*, pars II, *De locis et temporibus sacris deque cultu divino*, Typis Polyglottis Vaticanis 1977, can. 24.

³⁷ Por. DPL, 261.

³⁸ Por. TAMŻE, 263.

liczbie; lecz cechą specyficzną, która odróżnia sanktuarium od innych kościołów albo miejsc świętych, jest to, że w sanktuarium jest „szczególna przyczyna pobożności”, która sprawia, że rozpowszechnia się specyficzna forma kultu, powodując liczny napływ wiernych, którzy odbywają pielgrzymkę do tego miejsca³⁹.

Chociaż w aktualnym prawie kanonicznym odstąpiono od konkretyzowania bezpośredniego przedmiotu kultu sanktuarijnego, ujmując tę sprawę ogólnie, jako „szczególną przyczynę pobożności”, to w tym ogólnym sformułowaniu bezpośredniego przedmiotu kultu sanktuarijnego, zadecydowano o szczególnie sakralnym profilu każdego sanktuarium, zarówno z punktu widzenia ontycznego, jak subiektywno-personalistycznego. Jak należy to rozumieć? Sanktuarium ze swym specyficznym przedmiotem kultu (obraz, figura, relikwie, cuda, objawienia, możliwość uzyskania odpustów itp.), musi przede wszystkim już na sobie samym nosić znamiona *peculiaris pietatis* („szczególnej pobożności”, „odczucia nadprzyrodzonego”), to jest być zdolne samo z siebie wzbudzać u wiernych religijne refleksje i uczucia. Nie mogą więc te obiekty, jak obrazy, figury, relikwie, cudowne wydarzenia, ograniczać się w swej treści czy sile oddziaływania do elementów tylko naturalistycznych, choćby wzbudzały podziw, jako np. dzieła sztuki, lub odwrotnie, chociażby tych uczuć artystycznych nie wzbudzały. Gdy zaś idzie o wydarzenia niezwykłe, będące przedmiotem kultu sanktuarijnego, nie mogą się one ograniczać do faktów z dziedziny kultury, polityki, filantropii, lecz niemających w swej naturze rzeczywistości ściśle nadprzyrodzonej⁴⁰.

Obok zasygnalizowanego aspektu sakralnego w sensie ontycznym, sanktuarium musi wzbudzać „szczególne uczucie pobożności” u wiernych. Oznacza to, że tę *peculiarem pietatis causam* należy niewątpliwie rozumieć także na sposób subiektywno-personalistyczny. Jest tu w domniemaniu normy prawnej zawarta tajemnica spontanicznego oddziaływania danego obiektu sanktuarijnego, który samorzutnie niejako wyzwała szczególniejsze przeżycia religijne u ludzi wierzących, a nawet nie tylko wierzących. Jest dla nich w sensie personalistycznym, egzystencjalnym, duchowo doświadczalnym *causa peculiaris pietatis*, po prostu przyciąga duchowo⁴¹. Chociaż norma prawna nie rości sobie w zasadzie pre-

³⁹ X. BROSSA, *Régimen jurídico...*, 107; por. P. PALAZZINI, *Il santuario nel diritto canonico*, „La Madonna” 32(1984) nr 1-2, 51-52.

⁴⁰ Por. J. DUDZIAK, *Prawno-kanoniczna koncepcja sanktuarium...*, 68-69.

⁴¹ *Wypełniając ważną posługę w sanktuariach, często macie okazję obserwować gesty pobożności ludowej, pełne ekspresji, jakich to pielgrzymi używają, by uzewnętrznić wiarę, która nimi kieruje. Powielane i różne formy pobożności [...] świadczą o żarliwej intensywności życia duchowego wspieranego przez ciągłą modlitwę i wewnętrzną potrzebę przybliżenia się, coraz bardziej, do samego Chrystusa.* Lettera della Congregazione del Clero ai Rettori dei Santuari, 1.

tensji wkraczania w charyzmatyczną (duchową) rzeczywistość Kościoła, to przecież od czasu do czasu na nią wyraźnie wskazuje. Ma to właśnie zastosowanie i tutaj⁴².

Redaktorzy dokumentu *Sanktuarium. Pamięć, obecność i prorocтво Boga żywego* wskazują zarówno na obiektywny, jak i subiektywno-personalistyczny aspekt „szczególnej przyczyny pobożności”, gdy polecają: *Oczywiście, powinno być przeprowadzone odpowiednie przygotowanie do spotkania [pielgrzymów] z sanktuarium, tak aby móc uchwycić poprzez zastonę widzialnych znaków, artystycznych czy folklorystycznych, darmowe działanie Boga mające różne przejawy: objawienia, cuda, wydarzenia związane z fundacją, które stanowią prawdziwy początek każdego sanktuarium jako miejsca wiary*⁴³.

Ustawodawca kościelny, formalizując kwestię sanktuariów, chce niewątpliwie wskazać na Opatrzność Bożą, jako na głównego inspiratora i twórcę w powstawaniu i kształtowaniu się sanktuarium⁴⁴. Pragnie podkreślić, że to łaska nadprzyrodzona wzbudza w sercach wiernych odczucie bliskości jakiejś tajemnicy Bożej w danym miejscu i w następstwie tego wytwarza się ich mocna, duchowa więź z tym miejscem, gdzie chętnie i często przychodzą, by się modlić⁴⁵.

⁴² Por. J. DUDZIAK, *Prawno-kanoniczna koncepcja sanktuarium...*, 68-69. Motywacje pielgrzymowania są głównie, chociaż nie wyłącznie, natury religijnej. Bardziej lub mniej głębokie i ujawniane, są to motywy wynikające z potrzeby osobistego kontaktu z Bogiem, uzyskania pomocy, również za wstawiennictwem Dziewicy czy świętych, z poszukiwania spokoju ducha poprzez pojednanie z Bogiem, bliźnimi i samym sobą. CONFERENZA EPISCOPALE ITALIANA, COMMISSIONALE ECCLESIALE PER LA PASTORALE DEL TEMPO LIBERO, TURISMO E SPORT, Nota pastorale *Venite, saliamo al monte del Signore. Il pellegrinaggio alle soglie del Terzo Millennio* (29 giugno 1998), 15, w: *Enchiridion CEI. Decreti, dichiarazioni, documenti pastorali per la Chiesa italiana (1996-2000)*, vol. 6, tekst polski: KOMISJA KONFERENCJI EPISKOPATU WŁOCH DS. DUSZPASTERSTWA CZASU WOLNEGO, TURYSTYKI I SPORTU, *Pielgrzymowanie u progu trzeciego tysiąclecia*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 4, 311-335.

⁴³ PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA PASTORALE PER I MIGRANTI E GLI ITINERANTI, *Il santuario. Memoria, presenza e profezia del Dio vivente* (8 maggio 1999), 6, „Notitiae” 35(1999) 343-373, tekst polski: PAPIESKA RADA DS. DUSZPASTERSTWA MIGRANTÓW I PODRÓŻNYCH, *Sanktuarium. Pamięć, obecność i prorocтво Boga żywego*, „Salvatoris Mater” 1(1999) nr 3, 301-322. *W naszych czasach, w których bardziej niż kiedykolwiek jesteśmy wezwani do ewangelizowania świata, bogactwo wyrastające z pielgrzymowania do miejsc świętych, nie może być wystarczająco dobitnie podkreślone. Na pierwszym miejscu ze względu na swoją wielką siłę przyciągania, którą oddziałują na rosnącą liczbę wiernych.* Lettera della Congregazione del Clero ai Rettori dei Santuari, *Introduzione*.

⁴⁴ *Dlatego zarówno w Starym, jak i w Nowym Testamencie, sanktuarium jest żywą pamiętką początków, to jest inicjatywy, dzięki której Bóg sam pierwszy nas umiłował.* PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA PASTORALE PER I MIGRANTI E GLI ITINERANTI, *Il santuario. Memoria, presenza e profezia del Dio vivente*, 5.

⁴⁵ Por. J. DUDZIAK, *Prawno-kanoniczna koncepcja sanktuarium...*, 69.

Błogosławiony Jan Paweł II w encyklice *Redemptoris Mater* mówi o sile (mocy) przyciągającej (*attrahens vis*) i promieniującej z wielkich sanktuariów (*resplendens virtus*)⁴⁶.

Według instrukcji *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego pielgrzymka jest formą kultu ściśle związaną z życiem każdego sanktuarium. W swoich najbardziej autentycznych przejawach stanowi głębokie przeżycie religijne, zwłaszcza: poprzez powzięte decyzje i motywację; dzięki wartościom duchowym, które zawiera w sobie*⁴⁷.

Sanktuaria katolickie są znakami Boga i Jego wejścia w historię ludzkości, a zarazem każde z nich jest pamiątką tajemnicy Wcielenia i Odkupienia⁴⁸. Sanktuaria powstałe dość często pod wpływem pobożności ludowej są znakiem czynnej i zbawczej obecności Pana w historii⁴⁹, są ikonami „zamieszkiwania Boga wśród ludzi”⁵⁰, często pamiątkami wydarzeń uważanych za nadzwyczajne⁵¹, *uprzywilejowanymi miejscami Bożej obecności oraz wstawiennictwa Najświętszej Dziewicy, świętych i błogosławionych*⁵², są celem pielgrzymów ludu Bożego, *którzy się tam udają, by wielbić Ojca, wyznawać swoją wiarę, pojednać się z Bogiem, z Kościołem i z bliźnimi oraz błagać o wstawiennictwo Matkę Bożą lub świętego*⁵³.

*Sanktuarium jest przede wszystkim miejscem pamięci o potężnym działaniu Boga w historii*⁵⁴, *jest żywą pamiątką początków, to jest inicjatywy, dzięki której Bóg sam pierwszy nas umiłował*⁵⁵. Sanktuarium przypomina zatem ustawicznie, że nowe życie nie rodzi się «oddolnie», dzięki inicjatywie czysto ludzkiej, że Kościół nie jest zwykłym owocem cia-

⁴⁶ Nr 28. W swoim nauczaniu Jan Paweł II często mówi o sanktuariach poświęconych Matce Bożej, widząc w nich miejsca szczególnej Jej obecności w życiu Kościoła. Stanowią one część dziedzictwa duchowego i kulturalnego narodów, są to uprzywilejowane miejsca, w których wierni mogą pogłębić swoją wiarę i spotkać się z Bogiem i Matką naszego Zbawiciela. CONGREGAZIONE PER IL CULTO DIVINO, *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell'anno mariano* (3 aprile 1987), 73, „Notitiae” 23(1987) 342-396, tekst polski: KONGREGACJA KULTU BOŻEGO, *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego*, „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej” 43(1988) nr 1-2, 53-94.

⁴⁷ TAMŻE, 77.

⁴⁸ Por. J. DYDUCH, *Pielgrzymowanie do sanktuariów w świetle przepisów kościelnych*, „Geografia i Sacrum” 1(2005) 214.

⁴⁹ Por. DPL, 262.

⁵⁰ TAMŻE, 263.

⁵¹ Por. TAMŻE.

⁵² TAMŻE.

⁵³ TAMŻE, 264.

⁵⁴ PONTIFICIO CONSIGLIO DELLA PASTORALE PER I MIGRANTI E GLI ITINERANTI, *Il santuario. Memoria, presenza e profetia del Dio vivente...*, 4.

⁵⁵ TAMŻE, 5.

ła i krwi (por. J 1, 13), ale że odkupione istnienie i wspólnota eklezjalna, w której ono się wyraża, rodzą się «odgórnie» (por. J 3, 3), z bezinteresownej i niespodziewanej inicjatywy miłości trynitarniej, która uprzedza miłość ludzką (por. 1 J 4, 9-10)⁵⁶. W klimacie szerzącego się sekularyzmu, sanktuarium kontynuuje jeszcze do dziś, reprezentowanie w miejscu uprzywilejowanym, w którym człowiek, pielgrzym na tej ziemi, doświadcza kochającej i zbawczej obecności Boga⁵⁷.

Pobożne pielgrzymki niech zawsze mają przed sobą charakter prawdziwie religijny, niech będą uważane i odbywają się jako akty dotyczące pobożności chrześcijańskiej i niech prawdziwie odróżniają się od podróży podjętych z powodu czystego celu pocieszenia. To, co rozmija się z celem religijnym, niech będzie zaniechane, tak aby nie można było zarzucić pielgrzymkom, że jakoby podjęte z powodów religijnych, w rzeczywistości odbywają się dla uciechy (przyjemności) i rozrywki⁵⁸.

Prawodawcy kościelni z wielką starannością dbają, aby nic nie utrudniało i nie zakłócało religijnego charakteru pielgrzymek, będących odpowiedzią na moc przyciągającą (*atrahens vis*) i promieniującą z sanktuariów (*resplendens virtus*), jak również odpowiedniego funkcjonowania sanktuariów⁵⁹. I tak dyrektorium *Ecclesiae imago* poleca biskupom diecezjalnym opiekę nad sanktuariami, wzniesionymi *ku czci Boga, Matki Najświętszej, czy ku czci świętych*. *Usuwać wszelkie przeszkody i jakikolwiek pozór handlu, zabiega o to, by przyczyniały się one w sposób skuteczny do spotęgowania i rozwoju życia duchowego diecezji. Czuwa nad liturgicznymi nabożeństwami, jakie tam są odprawiane, jak również nad pielgrzymkami, ażeby wszystko w sposób możliwie najlepszy służyło pożytkowi duchowemu. Szczególnie zaś czuwa nad przepowiadaniem słowa Bożego i udzielaniem sakramentów*⁶⁰.

⁵⁶ TAMŻE.

⁵⁷ Lettera della Congregazione del Clero ai Rettori dei Santuari, *Introduzione*.

⁵⁸ SACRA CONGREGATIO CONCILII, Decretum: *De piis fidelium peregrinationibus ad celebriora sanctuaria moderandis* (11 februarii 1936), „Acta Apostolicae Sedis” 28(1936) 167-168, X. OCHOA, *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*, vol. I, Roma 1966, col. 1711. Trzeba zauważyć, że dekret Kongregacji Soboru z 11 II 1936 r. *De piis fidelium peregrinationibus ad celebriora sanctuaria moderandis* posłużył jako jedno ze źródeł kan. 1230. PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI AUTHENTICE INTERPRETANDO, *Codex Iuris Canonici Auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus. Fontium annotatione et indice analitico-alphabetico auctus*, Libreria Editrice Vaticana 1989, 332, przypis do kan. 1230.

⁵⁹ Por. RM 28.

⁶⁰ SACRA CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Directorium Ecclesiae imago de pastoralis ministerio Episcoporum* (22 februarii 1973), 90b, Typis Polyglottis Vaticanis 1973.

Dyrektorium *Peregrinans in terra* poleca zabiegać, żeby więcej doceniano turystykę religijną (pielgrzymki), zabezpieczając jej religijny pierwiastek oraz sakralny charakter tradycyjnych dni świątecznych danej miejscowości oraz podnosić szacunek dla sanktuariów znajdujących się w diecezji zarówno z uwagi na ich wielki wkład, jaki one wnoszą w rozdańnicstwo sakramentów pokuty i Eucharystii, jak na wrażenie, jakie wywierają na turystów nawet niepraktykujących⁶¹.

Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „*Apostolorum Successores*” oblige biskupa diecezjalnego, by zatroszczył się, aby sanktuaria, z których duża część jest poświęcona Matce Bożej, skutecznie służyły duchowemu życiu diecezji. Dlatego będzie czuwał nad tym, aby celebracje liturgiczne i głoszenie Słowa odbywały się z należytą godnością, oraz postara się o to, by usunąć z pobliza wszystko, co może stanowić przeszkodę dla pobożności wiernych lub sugerować przede wszystkim korzyść materialną⁶².

Natomiast autorzy *Dyrektorium o pobożności ludowej i liturgii* polecają, aby pilnować, żeby punkty sprzedaży [„pamiątek” z odwiedzonego sanktuarium] nie znajdowały się wewnątrz sanktuarium i nie miały charakteru merkantylnego⁶³.

3. Wybrane przykłady szczególnych przyczyn pobożności

Mimo że intencją prawodawcy jest niewyliczanie szczególnych przyczyn pobożności, to jednak na podstawie prawa i doktryny można wskazać przynajmniej niektóre, bardziej reprezentatywne przykłady szczególnych przyczyn pobożności.

Według definicji sanktuarium D. Staffa, zaaprobowanej przez Piusa XII, przyczyną przyciągającą licznych wiernych do danego miejsca świętego jest: cieszący się czcią obraz święty, przechowywane sławne relikwie, działy przez Boga cud, możliwość zyskiwania specjalnych odpustów⁶⁴.

⁶¹ SACRA CONGREGATIO PRO CLERICIS, Directorium generale pro ministerio pastoralis quoad turismum *Peregrinans in terra* (30 aprilis 1969), cz. II B, d, „Acta Apostolicae Sedis” 61(1969) 361-384, tekst polski: *Posoborowe Prawodawstwo Kościelne*, t. II, z. 2, red. E. SZTAFROWSKI, Warszawa 1970, nn. 2769-2932.

⁶² CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Directorio per il ministero pastorale dei vescovi* (22 febbraio 2004), 153 d, Città del Vaticano 2004, tekst polski: KONGREGACJA DO SPRAW BISKUPÓW, *Dyrektorium o pasterskiej posłudze biskupów „Apostolorum Successores”* (22 lutego 2004), Kielce 2005.

⁶³ DPL, 287.

⁶⁴ *Solvuntur dubia circa notionem «sanctuarii»...*, col. 3455.

Schema canonum Libri IV z 1977 r., jako przyczynę pobożności wlicza: pamiątki religijne, czczony obraz, przechowywane znaczniejsze relikwie, zdziałany cud⁶⁵.

Według *Direttorio su pietà popolare e liturgia*, przyczynę pobożności stanowi wydarzenie uważane za nadzwyczajne⁶⁶, natomiast *Wskazania i propozycje obchodu Roku Maryjnego* jako szczególną przyczynę pobożności wymieniają otoczony czcią wizerunek Matki Bożej⁶⁷.

Dekret *Domus ecclesiae* wlicza szczególne przyczyny pobożności w następujących słowach: *Kościół [dla którego podejmuje się starania o nadanie tytułu bazyliki mniejszej] winien się cieszyć w całej diecezji pewnym uznaniem, dlatego że został zbudowany i poświęcony Bogu z okazji jakiegoś wydarzenia o szczególnym znaczeniu historyczno-religijnym albo z tej racji, że znajduje się w nim ciało lub znacznej wielkości relikwie jakiegoś świętego, lub też jakiś obraz otaczany szczególną czcią*⁶⁸.

Instrukcja *Rok Eucharystii – wskazania i propozycje* mówi o sanktuariach erygowanych z powodu cudów Eucharystycznych⁶⁹.

Pośrednio o szczególnej przyczynie pobożności traktuje Dyrektorium *Ecclesiae imago*, mówiąc o sanktuariach wzniesionych ku czci Boga, Matki Najświętszej, czy ku czci świętych⁷⁰.

Chociaż prawodawca kodeksowy świadomie nie wlicza szczególnych przyczyn pobożności, to jest zrozumiałe, że prawodawcy partykularni, szczególnie ordynariusze miejsca, którzy wydają dekryty uznające prawnie sanktuaria, wspomniane przyczyny ukazują, niejednokrotnie opisując ich historię, czasem burzliwą i skomplikowaną. W tym miejscu

⁶⁵ PONTIFICIA COMMISSIO CODICI IURIS CANONICI RECOGNOSCENDO, *Schema canonum Libri IV, De Ecclesiae munere sanctificandi*, pars II, *De locis et temporibus sacris deque cultu divino*, Typis Polyglottis Vaticanis 1977, can. 24; por. J. BAKALARZ, *Miejsca i czasy święte. Sanktuaria, kan. 1230-1234*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 roku*, t. 3, Lublin 1986, 400.

⁶⁶ DPL, nr 263; por. KOMITET OBCHODÓW ROKU MARYJNEGO, *Sanktuaria maryjne jako szczególnie uprzywilejowane miejsca obchodów Roku Maryjnego* (7 października 1987), *Wstęp*, „Wiadomości Urzędowe Diecezji Opolskiej” 43(1988) nr 3, 105-112.

⁶⁷ *Orientamenti e proposte per la celebrazione dell'anno mariano...*, 93.

⁶⁸ CONGREGATIO DE CULTU DIVINO ET DISCIPLINA SACRAMENTORUM, *Decret Domus ecclesiae* (9 novembris 1989), cz I, nr 3, „Acta Apostolicae Sedis” 82(1990) 436-440; „Notitiae” 26(1990) 13-17, tekst polski: KONGREGACJA KULTU BOŻEGO I DYSCIPLINY SAKRAMENTÓW, *Dekret O tytule bazyliki mniejszej*, „Anamnesis” 4(1997-98) nr 3, 9-12.

⁶⁹ KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DYSCIPLINY SAKRAMENTÓW, *Rok Eucharystii – wskazania i propozycje*, 36, „Miesięcznik Archidiecezji Gdańskiej” 49(2005) nr 4-6, 232-280.

⁷⁰ SACRA CONGREGATIO PRO EPISCOPIS, *Directorium Ecclesiae imago...*, 90b; por. DPL, 261.

można pokrótce wyeksplikować pewne (przykładowe) szczególne przyczyny pobożności zawarte w polskim prawie partykularnym. Taką szczególną przyczyną pobożności może być więc: cudowny obraz Matki Bożej⁷¹, cudowna figura Matki Bożej⁷², relikwie Krzyża świętego⁷³, życie świętego⁷⁴, relikwie świętego⁷⁵, cuda Eucharystyczne⁷⁶ itd.

Na temat szczególnych przyczyn pobożności wypowiada się także doktryna kanonistyczna. Gaetano Moroni twierdzi, że szczególną przyczyną pobożności w sanktuariach są cuda tam zdziałane, np. Święty Dom w Loretto i Grób Pański w Jerozolimie, wspaniałe pamiątki tam się znajdujące, jak święte obrazy i relikwie, możliwość zyskiwania odpustów specjalnie przyznanych przez Stolicę Apostolską⁷⁷.

Dla M. Falco, szczególną przyczyną pobożności w sanktuariach są słynne relikwie, obrazy, specjalne odpusty przyznane przez papieża⁷⁸, a dla V. Del Giudice to możliwość uzyskania specjalnych odpustów, przechowywanie tam szczególnie czczonych obrazów, znakomite relikwie, słynne cuda, które tam się wydarzyły⁷⁹. Z kolei według R. Iacuzio, to cuda, które tam się dokonują, sławne pamiątki, święte obrazy i sławne relikwie, które tam się czci, a także odpusty, które tam się zyskuje⁸⁰.

⁷¹ Por. BISKUP SOSNOWIECKI, *Dekret ustanawiający kościół pw. Matki Bożej Nieustającej Pomocy w Jaworznie – Osiedlu Stałym sanktuarium Matki Bożej Nieustającej Pomocy* (27 czerwca 1999), „Sosnowieckie Wiadomości Diecezjalne” 8(1999) nr 5-7, 129-131; por. kan. 1188.

⁷² Por. BISKUP WŁOCŁAWSKI, *Dekret ustanawiający sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Skulsku* (24 października 2005), „Kronika Diecezji Włocławskiej” 88(2005) nr 10, 590; BISKUP WŁOCŁAWSKI, *Statut Wydziału Duszpasterstwa Kurii Diecezjalnej we Włocławku* (3 stycznia 1996), „Kronika Diecezji Włocławskiej” 79(1996) nr 3, 590.

⁷³ Por. BISKUP ELBLĄSKI, *Dekret ustanawiający sanktuarium Świętego Krzyża w Katedrze św. Mikołaja w Elblągu* (25 marca 2000), „Elbląskie Wiadomości Diecezjalne” 9(2000) nr 1-2, 144; por. kan. 1190 § 1.

⁷⁴ Por. BISKUP WŁOCŁAWSKI, *Dekret ustanawiający sanktuarium błogosławionego Bogumiła, biskupa* (28 grudnia 2006), „Kronika Diecezji Włocławskiej” 90(2007) nr 1, 37-38.

⁷⁵ Por. *I Synod Diecezji Sosnowieckiej. Prawo partykularne Kościoła Sosnowieckiego*, statut 283, Sosnowiec 2005, 93; por. *I Synod Archidiecezji Białostockiej*, statut 337, Białystok 2000, 90-91.

⁷⁶ KONGREGACJA DS. KULTU BOŻEGO I DISCYPLINY SAKRAMENTÓW, *Rok Eucharystii...*, 36.

⁷⁷ G. MORONI, *Santuario*, w: *Dizionario di erudizione storico-ecclesiastica*, vol. LXI, Venezia 1853, 83.

⁷⁸ M. FALCO, *Corso di diritto ecclesiastico*, t. 2, Padova 1933, 32.

⁷⁹ V. DEL GIUDICE, *Manuale di diritto ecclesiastico*, wyd. 10, Milano 1970, 143.

⁸⁰ R. IACUZIO, *Commento alla Nuova Legislazione in materia ecclesiastica*, Torino 1932, 141.